

שמצנן הגופני היה טוב יותר, התעייפו גם הן, מפני שנשאו את הילדים שלהן. כלילה השני הפגיו אותנו היהודים בתותחים ובמרגמות. תחילה מצאנו מחסה מאחורי כמה סלעים, אך כשהיה פגזה נמשכה, כולם התחילו לכבות ולהיתקף בפאניקה... רצנו, רצנו, רצנו כל הדרך לרמאללה.

אינני יכול לשכוח מה קרה. כמה אמהות הסקירו את הילדים שלי. הן היו יותר מדי מוזתזות מכדי לשאת אותם.

אפילו דודתי אמרה לאמא שלי להשאיר כמה ילדים מאחור. אמא נשאה שלושה ילדים. דודתי אמרה לה: "לא יכולה לרוץ כאשר את סוחבת שלושה ילדים! את תיהרגי! את צריכה להשאיר מאחור שני ילדים, וכשנגיע לרמאללה נשלח משהו לעזרתם!" אמא סירבה. היא אמרה לי: "חלילי, אתה רק בן 12 ואתה לא חזק — האם אתה חושב שאתה יכול לסחוב את אחת האחות שלך ולרוץ?"

אמא שלי: "כן, וכך עשיתי." כמה ילדים נשארו מאחור מפני שלא היה מי שיסחוב אותם. אחרים נשארו מפני שהאמהות שלהם נהרגו. עד עכשיו אני לא יכול לשכוח.

לא היו נסכיבה כוחות ערביים. לא חיילים סדירים ולא מתנדבים, שום כוחות ערביים מכל סוג שהוא. היהודים ידעו מי אנחנו והיכן אנחנו. זאת היתה התקפה מחושבת ומתורכבת שהיתה לה רק מטרה אחת: הם רצו שנגיע לרמאללה במצב של פאניקה ומצוקה. הם קיוו כי מצבנו וסיפורינו יגרמו לאחרים לפחד ולבזיזת רוח מבתיהם.

זה היה חלק מאסטרטגיה ציונית מחוכמת ומוצלחת להכריח אותנו לנשטוש את מולדתנו בפחד!

עד באן הסיפור. באיוו מידה הוא אמיתי?

על גירוש הערבים מרמלה כבר נכתב הרבה. יצחק רבין עצמו הורה בכך. אין ספק שהיה גירוש כזה. בידי כוחות צה"ל היו אז רק תותחים מעטים, אך היו מרגמות.

בסופו של דבר, לא כליכך

המת העצמאות — נראה לפלסטינים באור שונה לגמרי. אמו של חליל אליוזר עדיין חיה, והשבוץ צולמה כשהיא מכסה את בנה בשקט, מבלי לאמר מילה.

מנהיג, שותף, אח

מישפחת זיור עברה מיד מרמאללה לעזה, שנראתה אז בטוחה יותר. שם גדל חליל.

מגיל צעיר מאוד זמם להקים מחתרת שתילחם בישראל. בעזרת צעין מצרי, שהיה שייך למחתרת האחים המוסלמיים, אכן הצליח בכך. אולם גמל עלה על מוקש מתוצרת-בית שהכין, המצרים חקרו מי הניח אותו, גילו את זיור ועצרו אותו. כאותם הימים חששו המצרים כי פעולות פלסטיניות יביאו לפעולות-תגמול יש-ראליות, ומנעו כל פעולה פלסטינית.

מעצר זה, בי-1954, הביא ליחבורו בין זיור והאיש שהפך מאז מנהיגו, שותפו וכמעט אחיו הבכור: עבדאל-ראוף אל-קדוזה, הידוע כיום בשם יאסר ערפאת או אבד-עמאר. ערפאת ישב בקאהיר, שמע על מעצרו הצעיר בן ה-19 ופעל לשיחרורו. מאז הם ביחד.

תחילה תלו את תיקוניהם במנהיג המצרי הכריזמטי, גמאל עבד-אל-נאצר. אולם חיש מהר הבינו כי נאצר מדבר גבוהה, אך אינו מתכוון להילחם בישראל. השרותים החשאיים-המצריים רדפו אותם, גם בשל החשש שהם קשורים באופוזיציה המצרית הדתית (האחים המוסלמים). הם עברו לכוייט, שם עבר ערפאת כמהנדס וחליל כמורה. בסוף שנות ה-50 הקימו שם את האירגון, שנקרא לאחר-מכן פת"ח.

בניגוד למה שמקובל לחשוב בישראל, האוייב העיקרי של פת"ח לא היה ישראל, אלא שרותי-הביטחון של המדינות הערביות. אנשי פת"ח נרדפו הם פעלו במחתרת, ופעולתם העיקרית היתה פירסום כתב-עת, שמסכיבו

התורה התקבלה רק אחרי מאבקים פנימיים קשים, שבהם עמד זיור לצד ערפאת, מול רוב המנהיגים האחרים של פת"ח, שלא האמינו במאבק המזויין הפלסטיני. רק בהדרגה הפך ערפאת למנהיג העליון והמוכר, כשאברג'יהאד תומך בו לאורך כל הדרך.

ילד נפל מהמירכסת

דמות השלישית בכרית זו היתה אשה: אינתיצאר (נ"צח"ו). אינתיצאר היא קרובת-מישפחה של אברג'יהאד, והיא היתה בלדרית במחירת שלו בעזה כשהיתה בת 13.

המחתרת בארצות רבות. בניגוד לדיעה המקובלת ש-אברג'יהאד היה איש נוקשה, חסר-רגשות, מתארת אותו אשתו כאדם רגיש, שלמד להסתיר את רגשותיו ולפעול על פי ההגיון בלבד.

על ערפאת והזוג נוצרו יחסים מיוחדים. מכיוון שאין לערפאת מישהו, והוא לא התחתן מעולם, אימץ לעצמו את מישפחת זיור. הוא נהג לבנות בביתם, לשחק עם ילדיהם, ונהג כדור. פעם, כשג'יהאד הילד ברח מן הבית, יצא ערפאת עם שומר-ראשו לחפשו, וכשתפס אותו סטר את לחיו מפני שגרם עוגמת-נפש להוריו. בשנים ההן היה אברג'יהאד הרוח

הסורים התכוונו להרשיע את ערפאת ברצח ולתלות אותו, אולם כסופו של דבר הופעל לחץ וערפאת שוחרר. הוא יצא מיד לפיגוע בישראל משטח לבנון, נתפס בגבול עליידי הלכנונים, נאסר ועונה עליידי קשות. אולם פיגועים אלה, קטנים ובלתי-יעילים ככל שהיו, השיגו את מטרתם. העולם התחיל לשים לב לפלסטינים. בין ישראל וסוריה נוצרה מתיחות, הרמטכ"ל יצחק רבין איים על סוריה בפלישה, וכסופו של דבר פרצה בגלל פיגועים אלה מלחמת ששת-הימים.

במלחמה זו הנחילה ישראל מכה ניצחת לצבאות-ערב, וכבשה בין השאר את הגדה המערבית ועזה. הפלסטינים איבדו את שארית אמונתם באחיהם

אינתיצאר וחליל זיור בעת הפינוי מטריפולי להילחם לצד הבעל

הערביים, והארץ כולה היתה נתונה תחת שילטון ישראלי.

מאבק מזוין והדברות

בין שתי המלחמות — מ-1967 עד 1973 — עברו הפלסטינים תהליך של התפכחות.

התיקוה החדשה נולדה אצלם בקרב של כראמה, שבו רואים הפלסטינים ניצחון גדול. אבל אברג'יהאד לא היה שם. ערב ההתקפה, כשהפלסטינים כבר ידעו שהיא עומדת להיערך, נשלח אברג'יהאד לדמשק להביא נשק ותגבורות. בעיקבות קרב זה השתלט פת"ח על אשף — אירגון פוליטי שהוקם לפני כן ביוזמת המצרים, וששימש עד אז ככדורגל במישחקים הפוליטיים הביניים ערביים. האיחוד הביא לשינוי גמור: אשף הפך לאירגון-הגג של האירגונים הפלסטיניים. פת"ח הפך בה לגורם הרומיננטי. ערפאת התמנה כיו"ר הוועד הפועל וכמפקד הכוחות המזויינים. אברג'יהאד הפך למעשה שר-הביטחון ומפקד-בפועל.

הוא נשאר הסדר של "המ"א בק המזויין", אך גישתו היסודית התפתחה. במקביל לזו של ערפאת עצמו. כל הקבוצה המרכזית, שכללה גם את אברג'יהאד (צאלח חלף), אבר-מאזן (מחמוד עבאס) ואחרים, הגיעה למסקנה שיש לשאוף להסדר עם ישראל ולהקמת מדינה פלסטינית בחלק מן הארץ.

בעיקבות מלחמת יום-הכיפורים התגבשה גישה זו סופית. היא פעלה בשני מישורים, שהפלסטינים ראו את תם כמשלימים זה את זה:

● במישור אחד התארגן מאמץ להגיע להדברות עם ממשלת-ישראל. כשלב ראשון נפתחה הדברות עם כוחות-שלום ישראליים, מתוך כוונה (המשך במספר 42)

החיה של האירגון. בעוד שערפאת ניהל את המערכה הפוליטית וניסה לתמרן בין המדינות הערביות המוסככות, היה אברג'יהאד אחראי להקמת האירגון המחתרתי, לאיסוף כספים מפלסטינים ברחבי העולם, להפצת העיתון, אשתו לא היתה פחות פעילה ממנו, והיתה מנהיגה בזכות עצמה.

הדבר הוכח בראשית שנות ה-60. אחרי שהשקפת ערפאת-ג'יהאד התקבלה לבסוף החלו הפיגועים של פת"ח בישראל, משטח סוריה. הסורים הסכימו לכך אך רצו לכפות על האירגון את האיש שלהם, אחמד ג'בריל. מעולם לא השלימו עם פת"ח עצמאי, שלא יהיה מכשיר בידי סוריה.

כשהדבר לא הצליח, אירגנו הסורים התנקשות בחייו של ערפאת. הניסיון נכשל, מפני שערפאת לא בא לפגישה שנועדה לו. במקומו נהרגו שני אנשים אחרים. הסורים אסרו את ערפאת ואת אברג'יהאד, יחד עם כמעט כל חברי המיפקדה הצבאית של פת"ח. אום-ג'יהאד (אינתיצאר) נותרה בחוץ.

במאמץ רב איתרה את אברג'יהאד בכלא, והורשתה לבקר אותו. הוא לחש באוניה שהיא מתמנית בזה כראש המיפקדה הצבאית הזמנית, שבה היו מלבדה שני החברים האחרונים שנותרו חופשיים.

במשך הזמן שבו כיהנה אינתיצאר וזיור כמפקדת הצבאית של פת"ח ואירגנה כמה פעולות קטנות בישראל — הכוונה היתה להוכיח לסורים שאינם יכולים לשלוט בפת"ח — קרה אסון למישפחה. בשעה שהיא אספה שברים של כוס שנפלה מידי בנה הקטן, נידאל, זחל הילד למיזפסת, נפל ממנה ומת.

אברג'יהאד שוחרר מן הכלא ל-24 שעות כדי לקבור אותו. הילד נקבר בקברי-אחים של עניים, מפני שלהוריו לא היה כסף לקבר מכובד יותר.

אברג'יהאד (מסתכל במישקפת) עם קציניו במצור של טריפולי (1983) ערפאת הצופך בחשאי

כשעבר זיור לקאהיר ב-1956, נותק הקשר ביניהם. כעבור שלוש שנים הוזמנה אינתיצאר להיפגש עם אישיות אלמונית חשובה שבאה מקאהיר. להפ תעזה גילתה שזה כרדורה. עוד באותה פגישה הציע לה נישואין, הצעירה היפה הסכימה מייד. אך הנישואין נדחו בגלל פעילותם. הם עברו ביחד בין תאי המחתרת בעולם. רק כאשר נפוצו שמועות רבות מדי על טיב היחסים בין אינתיצאר ואברג'יהאד, החליטו להתחתן. גם את ירח-הרבש ניצלו לסיבוב בעולם, כשהם יוצרים קשר בין תאי

קמו תאי-מחתרת. התורה העיקרית היתה: מדינות-ערב לא יעזרו לנו. אנחנו צריכים להילחם בעצמנו. עלינו לפתוח במאבק מזויין, כדי להביא לפעולות-תגמול ישראליות נגד המדינות הערביות, וכך תתלקח מלחמה כללית שתסתיים בניצחון ערבי ובשריפת פלסטין.

זאת היתה תורתם של ערפאת ואברג'יהאד (כל מייסדי פת"ח אימצו לעצמם שמות-מחתרת כנוסח אבר-מישהו). הם דבקו בה עד מלחמת ששת-הימים, כשהתאכזבו סופית ממדינות-ערב.

חשוב מה קרה באמת. חשוב שנער פלסטיני בן 12 זכר את המאורעות כך, ושההסך לטראומה המרכזית של חייו. שמעתי סיפור רומה, אך פחות אכי ורי, מפי סעיד חמאמי, שמישפחתו גורשה מיפו כשהיה ילד. קשה להבין את אשף אם אין לוקחים בחשבון שבראשו עומים דים פליטים, שרבים מהם עברו חוויות כאלה בילדותם. מה שנראה לישראלים כפרק המך פואר ביותר בחייהם — מיילי